

(b) — a altuia decât a lui Dumnezeu, I Cor. XII, 10; II Cor. XI, 4.

11) *επιτιμ*, *ἵπος*, *ὅ* — Mîntuitor (numal pentru Dumnezeu și Hristos), Ioan IV, 42; Fapte V, 31, I Tim. II, 3, II Tim. I, 10, Tit I, 3.

Am luat un singur exemplu de adjectiv, care privește direct viața religioasă în genere și pe cea creștină, în special: *ἅγιος*, *α*, *ο* — sfînt: (1) lucruri (locuri sfînte), Matei IV, 5, XXIV, 15, Fapte VI, 13, (jerfel), Rom. XII, 1, (lege), II Petru II, 21; (2) — persoane Luca I, 70, Fapte III, 21; Efes. III, 5; (3) — Ingeri, Marcu VIII, 38, Iuda 14; (4) — Hristosul, Luca I, 35, Fapte IV, 27, 30; (5) — Dumnezeu, Ioan XVII, 11, Fapte IV, 8; (6) — *ἅγιος*, *ο*, *ὅ* — lucru sfînt, de unde templu Ebr. IX, 1; Ia plur. *τὰ ἅγια*, *ὅ* Ebr. VIII, 2, IX, 24, XIII, 11 *ὅ* *ἅγια* *ἅγια*, — Sfînta Sfințelor, Ebr. IX, 3; (7) — *ὁ* *ἅγιος*, *ο* — sfinții (creștinii), Fapte IX, 13, Rom. VIII, 27, II Cor. I, 1; (8) — sfinții (ingerii), I Tes. II, 13, II Tes. I, 10.

Adverbele, prepozițiile, conjuncțiile, particulele, pronumele etc. sînt înfățișate cu o impresiune bogată de nuanțe și exemple din Noul Testament. Spre exemplu particula *τέ*, întrebuințată în Noul Tes-

tament ca o conjuncție, se găsește de 201 ori, din care de 140 ori numai în Faptele Apostolorilor, în rest de 71 ori. Prepozițiile ocupă mari spații în dicționar, datorită întrebuințării lor cu diferite cazuri, care implică și traduceri diferite. Menționez numai prepoziția *πρός* care cu acuzativul, după verbele de repaos, ca *ἐστίν* — se traduce cu *la*. Ex. Ioan I, 1, nuanță absolut importantă pentru teologia dogmatică.

Dicționarul are o mare valoare filologică și teologică. În special seminaristii și studenții teologi, vor avea un splendid instrument de muncă filologică și în unele cazuri, chiar teologică. De aceea cred că dicționarul grec-francez este binevenit, umplînd un gol evident și facilitînd o asimilare inteligibilă a textului original sacru, într-o limbă dificilă prin extraordinara bogăție lexicală și prin complexitatea ei gramatică. El nu provoacă teamă, ci atrage, interesează și pînă la urmă entuziasmează. Păcerea și entuziasmul lectorilor constituie singurele moduri de recunoștință pentru această operă sfîntă, pentru munca gigantică a autorilor.

Pr. Prof. N. C. BUZESCU

Wilhelm Nyssen, *Frühchristliches Byzanz*, St. Benno-Verlag, Leipzig, 1973.

Este una din numeroasele opere despre arta creștină ale profesorului de istorie artelor de la Universitatea din Köln, W. Nyssen. Autorul este cunoscut și la noi printr-un articol care s-a publicat în „Tribuna României” despre pictura exterioră a mînaștilor din Bucovina. Este, deosebit, îndrăgostit de această pictură și o prezintă în Germania și în alte țări în conferințe însoțite de proiecții foarte reușite. O asemenea conferință a ținut și la Institutul teologic din București, în toamna anului 1971.

Cartea pe care o prezentăm este tipărită în aceleași condiții de lux, ca toate celelalte cărți ale sale, fiind ilustrată cu 20 de reproduceri în culori ale unor piese de pictură bizantină din manuscrise datînd din secolele al VI-lea—al X-lea.

Textul începe cu o introducere mai lungă în care autorul descrie evoluția picturii bizantine pînă la definirea ei, în ceea ce privește conținutul și maniera

tot mai vizibilă a lui Dumnezeu în lume și în istorie. «După mărturiile Sfintei Scripturi drumul planului lui Dumnezeu de la făgăduință spre împlinire este un drum de tot mai mare vizibilitate». Acesta înseamnă, însă, că momentul arătării depline a lui Dumnezeu ca persoană în trup justifică vederea Lui chiar în vizibilul Vechiului Testament cînd nu era intrupări Fiului lui Dumnezeu nu justifică numai înfățișarea Lui în iconă, ci și un caracter de iconă reprezentării tuturor actelor revelației Vechiului Testament și tuturor sfinților de după înălțarea Domnului, pentru că în toate era prezent Dumnezeu. Drept aceea, în toate trebuie văzut implicat întregul plan al mîntuirii. «S-a creat obștința de a privi pe rînd momentele vieții lui Iisus, în bogăția de momente ale mîntuirii în istoria Bisericii, ca chipuri în sine. Dar ne gîndim destul de rar, că temeiul prezentării iconografice a acestor momente este faptul venirii lui Dumnezeu însuși, faptul venirii Sale treptate în vizibilitate, deci în starea posibilă de reprezentat iconografic».

Prin arătarea lui treptată în lume și în istorie, ceea ce înseamnă o încadrare a întregii creații în lumina lui mîntuitor, toate devin pline de El, deci cu o semnificație iconografică. De aceea dacă din primele trei secole creștine n-avem înfățișări directe ale lui Hristos, avem schimb prezentați simbolice ale Lui, sub chipul lui Orfeu, al păstorului, al peșterii, al mielului etc. Prin toate se afirmă conștința unei participări la Hristos cel înălțat. «Popoarele pămîntului care primesc credința în Hristos aduc cu ele tot ce au și lasă să se transfigureze prin lumina credinței».

Dar atît prin reprezentarea aceasta simbolică din primele trei secole, cît și prin reprezentarea directă a persoanei

Domnului, în acțiunile lui mîntuitoare, sau a scenelor din Vechiul Testament care implică în mod tainic, sau a sfinților plini de prezența Lui, se afirmă nu numai starea de vizibilitate deplină la care a ajuns Dumnezeu prin intrupare, ci și incomprehensibilitatea Lui. Icoana conciliază în mod paradoxal ambele afirmări ale creației creștine. Ea afirmă că Dumnezeu s-a intrupat, este «mărturisire» a intrupării Lui, dar totodată ea afirmă că Dumnezeu e mai presus de tot ceea ce se vede, Dumnezeu se străvește prin ea spiritual, dar nu se vede în întregime, în mod material. «Ochiul omului care privește semnul chipului e îndrumat spre un eveniment, care se comunică numai prin cuvîntul făgăduinței și se face cunoscut prin credință în ceea ce mai adînc semnifică a lui, pentru că a fost fostit de Dumnezeu-Omul».

Explicarea scenelor reproduce în carte urmează acestor principii anunțate în introducere. Iar explicarea aceasta este făcută nu numai prin cuvintele autorului, ci prin texte din Sfinții Părinți. Într-o scenă, din secolul al VI-lea, a Nașterii Domnului, Pruncul Iisus stă în iesle nu numai ca Cel ce se naște, ci și ca Cel ce se aduce jertfă pe un altar. Scena cuprinde de întregul mister al mîntuirii. Scena jertfei lui Iisus prefigurează jertfirea Unicului Filu dumnezeiesc de către Tatăl Său. Iconografia se prezintă astfel ca o dogmatică văzută, sau ca o predică prin chipuri, a aceluiași plan integral al mîntuirii, pe care îl prezintă dogmatica sau predica grăită.

Cartea profesorului Wilhelm Nyssen e o tălmăcire autentică a gîndirii și a credinței Bisericii nedivizate. Este o tălmăcire plină de căldură și de lumină nouă, mai bine zis de căldura și lumina puternică a acelei Biserici.

Pr. Prof. D. STAN/LOAE

David N i e m a n and Margaret S c h a t k i n, *The Heritage of the Early Church (Moștenirea Bisericii Primare)*. Pont. Institutum Studiorum Orientalium, Roma, 1973, 473 p.

Sub acest titlu în volum sînt cuprinse mai multe studii teologice și istorice dedicate marelui teolog ortodox G. V. Florovski, cu ocazia împlinirii a 80 de ani de la naștere.

Ortodoxia

În prefața semnată de Dr. James McCord, rectorul Colegiului teologic din Princeton și în introducerea, intitulată «Puți Russkoy bogoslova», sub semnătura lui Jaroslav Pelikan, sînt elogiate perso-